

It is established that the symbolic mechanism of propaganda provides attributing values to things, events and persons in order to structure the perception of the flow of reality well enough for actors which exercise of political power. This mechanism consists of components such as nominalization, mythology, metaphorization and ritualization.

Nominalization is a mechanism of assigning and fixing the values to certain elements of the structure of political reality by using verbal-symbolic system. Mythologization is a process of design, distribution and development of the myths which explain and structure political reality, mobilizing individuals, groups and the masses to support certain political forces. Metaphorization is a process of symbolic structuring of reality by means of indirect value words by purpose of giving meaning. Ritualization is a mechanism for the dissemination and strengthening the relevance of political ideas in the form of emotional-sensual images by synchronizing symbols approved in the mass consciousness.

The author argues that, thanks to the symbolic mechanism, propaganda penetrates into all spheres of life, imposing or changing the meaning. The symbolic mechanism of propaganda ensures the functioning of power, expanding the prospects for ruling infinitely. In addition, the symbolic mechanism allows the propaganda to act hidden, thereby determining its effectiveness.

Keywords: *political propaganda, influence, ideas, symbolic mechanism, symbolization, nominalization, mythology, metaphorization and ritualization.*

УДК 070(450):355.48(477.62)''2014''(045)

С.П. Пахоменко, Г.В. Рудницька

КОНФЛІКТ НА ДОНБАСІ У ДЗЕРКАЛІ ІТАЛІЙСЬКИХ МЕДІА

У статті з'ясувано особливості висвітлення початкових етапів конфлікту на Донбасі на сторінках найвпливовіших суспільно-політичних видань Італії – «Ла Републіка» (La Repubblica) та «Корр'єре делла сера» (Corriere della Sera). До уваги були взяті електронні версії газет. Для аналізу було обрано матеріали газет (репортажі, інформаційні повідомлення, аналітичні статті) дотичні за тематикою конфлікту на Сході України за період з квітня по грудень 2014 р. Лівоцентристська «Ла Републіка» висвітлювала конфлікт упереджено, часто використовуючи меседжі й кліше російської пропаганди, «гучні» заголовки, елементи сенсаційності, зміщення акцентів, а також прийом «односторонньої перспективи», надаючи лише сепаратистську точку зору. «Кор'єре делла сера» подавала більш збалансовану інформацію. Газета демонструвала не стільки компліментарність до української сторони конфлікту, скільки неприйняття російської позиції. Видання регулярно зазначало вплив олігархічних кіл на політику в Україні, а також підкреслювало роль зовнішніх сил у протистоянні на Сході України.

Ключові слова: *медіа, Донбас, конфлікт, Італія, газети, «Ла Републіка», «Корр'єре делла сера»*

Українська криза стала переломним моментом не тільки для державного розвитку нашої країни, але і для формування її образу у європейському медіапросторі. Адже мас-медіа зарубіжних країн формують думку широкої аудиторії про події в Україні. Важливим є те, що європейські уряди дослухаються до неї та відповідно можуть скеровувати свої дії. Італія – одна з тих провідних країн ЄС, що, скептично ставиться до посилення світовою спільнотою санкцій проти Росії. Причинами такої позиції є, з

одного боку, глибока зацікавленість італійського бізнесу на російському ринку і спільні енергетичні проекти, а з іншого, загалом не найкращий стан італійської економіки, для якої будь-яке обмеження ринків є дуже болісним. У зв'язку з цим актуальним є аналіз реакції провідних італійських ЗМІ на українську кризу, адже це дозволить, певною мірою, спрогнозувати не тільки тренди громадської думки, але й позицію урядових кіл.

У роботах вітчизняних науковців особливості італійських засобів масової інформації, зокрема висвітлення в них міжнародних подій, на сьогодні залишаються найменш дослідженими. Тим не менш корисними для нашої статті були точки зору стосовно процесів міжнародної комунікації таких вітчизняних науковців, як В. Іванов, Г. Почепцов, І. Слісаренко тощо. Італійські медіа ставали предметом дослідження італійських авторів: М. Арканжелі, Г. Баєр, А. Беттіні, У. Еко, С. Романо, К. Соррентіно та ін.

Метою даної статті є з'ясування особливостей висвітлення початкових етапів конфлікту на Донбасі на сторінках найвпливовіших суспільно-політичних видань Італії – «Ла Републіка» (La Repubblica) та «Корр'єре делла сера» (Corriere della Sera). До уваги були взяті електронні версії газет.

Сьогодні визначальним фактором функціонування італійських ЗМІ є високий рівень монополізації преси, її залежність від провідних бізнес-кіл. Деякі бізнесмени є прямими власниками преси, радіо і телебачення. Згідно з дослідженням Дж. Баєр, проведеним в 2010 році, провідні фінансові структури Італії контролюють діяльність преси на рівні власників або через участь у складі рад правління. Наприклад, станом на 2010 рік щоденна італійська газета «Корр'єре делла сера» мала тісний зв'язок з «Фіат», «Піреллі», «Телеком Італія», «Медіобанк», «Інтеза», в її раді управління керівні позиції займали представники провідних бізнес-кіл, а саме: Дж. Ельканн (президент «Фіат» та «Ексор», якими володіє родина Аньеллі), Ф. Гранде Стевенс (адвокат родини Аньеллі), К. Пезенті (член ради директорів «Італчменті», «Унікредит», «Італмобіліаре» та «Медіобанк»), Б. Лібонаті (член ради директорів «Телеком Італія» та «Піреллі») та інші впливові бізнесмени [1].

На сьогоднішній день газета зберігає свій зв'язок з фінансовими структурами. З 2015 року головою правління є М. Коста, який паралельно виступає віце-президентом фінансового фонду «Фінінвест енд С.п.А.», віце-голова Р. Бергер – член ради директорів «Дойч Банк», «Соні Груп», головний виконавчий директор П. Скот Джоване – член ради директорів «Конфіндустрія», директор Ф. Конті – генеральний директор «Енел», директор П. Мерлоні – член ради директорів «Арістон Термо», незалежний директор Л. Гараволья – президент групи «Кампарі» [18].

Менш залежною від промислового капіталу є газета «Ла Републіка», яка входить до складу групи «Еспрессо». З 2006 року групу очолює К. Де Бенедетті – экс-віце-президент концерну «Оліветті», до складу правління входить лише один представник бізнесу, а саме головний виконавчий директор М. Мондардіні – директор міжнародної фінансової компанії «Груп Дженерале» та банку «Віталічіо» [8].

За політичними поглядами «Ла Републіка» є лівоцентристською, а «Корр'єре делла сера» – виразником ліберальних, правоцентристських кіл.

Обом виданням в цілому притаманні основні тенденції розвитку світової преси: глобалізація новин, висока швидкість обробки новинної інформації, оперативність та безперервність, політизація, комерціалізація, розважальний характер. Характерною рисою є концентрація міжнародних новин на подіях у країнах Північної Америки та Європи, що є наслідком нерівномірності світових новинних потоків. Окрім того, досліджувані видання при відборі новин віддають перевагу матеріалам що містять елементи скандалу, шокуючі факти, сенсації тощо. Варто відзначити, що лівоцентристська «Ла Републіка» в значно більшій мірі схильна до використання

технологій і прийомів «жовтої преси» із сенсаційними, спекулятивними заголовками і епітетами.

Для аналізу ми обрали матеріали газет (репортажі, інформаційні повідомлення, аналітичні статті) дотичні за тематикою конфлікту на Сході України за період з квітня по грудень 2014 р. Найбільш популярні сюжети були згруповані за кількома тематичними блоками: 1) причини, характер, перебіг конфлікту, насамперед, найбільш резонансні події – травневі трагедії в Одесі та Маріуполі, збиття «Боїнгу» малайзійських авіаліній, оборона Донецького аеропорту тощо); 2) вибори в Україні та сепаратистських республіках; 3) питання санкцій, застосованих до Росії; 4) спроби міжнародного врегулювання конфлікту.

Динаміка кількісних показників матеріалів з української тематики майже тотожна в обох газетах та відповідає найбільш резонансним подіям в Україні. Обидва видання найчастіше звертаються до України в травні (сепаратистський референдум, трагедія в Одесі, президентські вибори в Україні), вересні (підписання перших мінських домовленостей) і жовтні (парламентські вибори в Україні).

Основними джерелами інформації щодо кризи на Донбасі для щотижневого видання «Ла Републіка» є повідомлення її московського кореспондента Ніколи Ломбардоцці, лише деякі репортажі якого написані безпосередньо з місця подій, а саме – з Донецька. Його матеріали майже стовідсотково дублюють позицію російської пропаганди і створюють в уяві італійського читача образ «агресивної», «націоналістичної» України: «На вулиці Донецька повернулася війна. Два дні українська артилерія бомбить житловий центр, сіючи паніку серед мирних мешканців, руйнуючи школи, квартали, парки і провокуючи багато жертв. Вчора зруйнували «Червоний Хрест», список доповнився 6 дітьми... Налічують більше тисячі жертв серед цивільного населення. Український військовий з приватного батальйону «Дніпро», який втік до Росії в Ростов, розповів про розстріли росіян у селах в Україні, про тортури й «етнічні чистки» [12]. Н. Ломбардоцці сумлінно використовує штампи, характерні для російських ЗМІ, як то: «вбиті немовлята», «українські фашисти», а в деяких матеріалах прямо цитує «Russia Today»: «Українська армія, стріляючи по сепаратистах, стріляє по всіх і по всьому, як це завжди робила протягом 2 місяців. Цинізм пропаганди не має гальм. Російські ополченці звинувачують Київ у вбивстві понад 10 немовлят, на сепаратистів повісили відповідальність за атаку на конвой біженців. У Луганську ще гірше...» [11].

Українська армія постає кровожерливими вбивцями, нацистами, що розстрілюють людей на вулицях, в парках, школах з ультиматумом «здавайтесь, або помрете».

Серед резонансних сюжетів конфлікту газета обирає саме ті, де можливе яскраве обвинувачення української армії у розстрілах мирних мешканців. Так, бої за Донецький аеропорт або «Іловайський котел» майже не знаходять місця на сторінках видання, натомість трагічні події в Одесі та Маріуполі висвітлюються широко з незмінним акцентом на військових злочинах України: «Мир не подобається українським націоналістам, вчора в Києві пройшли 3 ходи на підтримку погано озброєних і незабезпечених солдатів» [2].

У випадку зі збитим малайзійським Боїнгом всі факти, на думку кореспондента Паоло Брери, вказують на Україну, хоча й сторони звинувачують одна одну: «Того дня багато хто говорить, що бачили принаймні один український літак в ті ж хвилини, коли збили боїнг (можна сказати і навпаки: літак збив боїнг, або його могли збити ракетою ополченці, цілячись у літак). Українські літаки вже збивали, але щоб збити рейсовий літак на висоті 10 тис. метрів потрібні особливі ракети «Бук». Деякі свідки кажуть, що бачили, як використовували «Бук» біля Сніжного, недалеко від місця падіння боїнга. Існують записи телефонних розмов, оприлюднені малонадійними українськими

службами, в яких ополченці вітають себе зі збитим ворожим літаком. Обмін звинуваченнями триває» [5].

Ця цитата дуже показова – начебто думки щодо події подаються збалансовано, утім українська версія обгортається в оціночне судження журналіста: «малонадійні українські служби».

Практично всі матеріали, присвячені українському конфлікту, мають пропагандистський відтінок, вони подані з використанням технології «однобічної перспективи». Тобто спікерами й експертами з тієї чи іншої події є тільки одна сторона конфлікту – сепаратисти, або ж у визначенні газети «філоруси»: «ми будемо воювати до останнього солдата», «мій дідусь помер в боротьбі проти нацизму», «Путін повинен допомогти нам, ми росіяни як і він, він не може дозволити, щоб нас винищили», «ми хочемо анексію» тощо.

Однобічно розкриваються й події, пов'язані з виборами в Україні та самопроголошених республіках. Українським виборам присвячено набагато менше матеріалу, використовуються негативні конотації: «Увімкнули опалення. Лише на кілька годин і лише в центрі столиці. Про гарячу воду немає й розмови, навіть зараз, коли «-2». Навіть на Бессарабському ринку немає покупців, де ціни на сало, суху рибу, м'ясо просто неприйнятні. Сьогоднішні вибори – це воєнні вибори, які не дають великих надій на зміни і кроки до миру». «В пристанищі націоналістів, які готуються до голосування: «Для нас війна триває» [14]. «Пробудження українців після ночі виборів, які повинні були «все змінити» мало гіркий присмак» [15].

Часто використовуються прийоми, характерні для російських ЗМІ: протиставлення Росії Америці, де сепаратисти («філоруси») – носії російських цінностей, а Україна – американська диктатура. Так, в контексті виборів А. Яценюка називають улюбленцем Б. Обама, який підтримує жорстку лінію щодо Росії і філорусів, а кризу в Україні – другою Холодною війною.

П. Порошенко для «Республіки» – це «шоколадний король», який прагне війни: «За одного вбитого військового ополченці заплатять десятками і сотнями життів. Ми знайдемо їх і знищимо. Ніхто не вибереться, вони отримають те, на що заслужили», – цитує газета Президента України, створюючи у читача відповідний образ [6].

Одіозний і скандально відомий маргінальний російський письменник і політичний діяч Е. Лімонов постає в матеріалах «Республіки» як експерт і лідер громадської думки: «Лімонов не побачив надію на мир в рукоштованні Путіна і Порошенка». «Ви не зрозуміли, що мир або війна не залежать від них двох. Це народ Донбасу сказав, що з них досить і ніхто їх не зупинить» [9].

Вибори в самопроголошених республіках подаються як народне волевиявлення, відзначається «море» присутніх, які під впливом жахів в Маріуполі та Одесі прийшли на голосування. Інтерв'ю місцевих мешканців підтверджує оптимізм сепаратистів: «Ми не хочемо належати ані Європі, ані Москві, ми – Донбас, найбагатший регіон, і можемо впоратися самі» [4].

Газета побоюється, що Україна буде використовувати вибори як виправдання для подальшого знищення міст та мирного населення: «На фоні барикад, озброєних військових та відлунь вибухів люди Донецька і Луганська вибрали президентів і парламент двох повсталих республік Східної України. Це новий елемент напруженості, який Київ може використовувати для виправдання відновлення наступу, а Москва для продовження озброєння і підтримки військ сепаратистів. Все пройшло відносно організовано в атмосфері війни та ностальгії за радянським минулим» [13].

У той же час, зазначається міжнародна реакція на вибори в «ЛНР» та «ДНР», наводяться цитати А. Меркель щодо незаконності референдуму та Ф. Могеріні, яка вважає вибори перепорою для миру. Позиція В. Путіна щодо виборів відображається як

нейтральна, оскільки він просив ополченців перенести дату. Лідер сепаратистів Д. Пушилін висловився: «Ми поважаємо позицію Путіна, він глибокий політик» [19]. Але підкреслюється, що Росія підтримує та визнає вибори на Донбасі. Це озвучує міністр зовнішніх справ С. Лавров [17].

«Республіка» не заперечує підтримку Росією ополченців, але подає її з розумінням. Риторика трохи змінюється в серпні 2014 року, коли конфлікт набирає обертів: «Росія приготувала нову «гуманітарну місію», Порошенко дуже цим стурбований... Гуманітарний конвой насторожує, бо може перевозити заховану зброю» [3].

П. Брера пише: «Армія ополченців «Нової Росії» за допомогою Москви і своїх солдатів захопили дорогу, що сполучає Донецьк з Азовським морем, відкривши стратегічний коридор для забезпечення поставок з Росії. Комітет матерів російських солдатів поширив список 400 російських військових, які поранені або вбиті за останні тижні зіткнень. Не заперечується й участь найманих солдатів в російській армії» [10]. У той же час, іноземці в українській армії називаються лише фашистами або нацистами.

«Ла Републіка» не цурається голосних заголовків та стверджувальних речень, наприклад, «бунтівники виграють війну» або «Україна Порошенка вже програла війну».

Міжнародна реакція на конфлікт в матеріалах видання подається досить обмежено, при чому образ України подається через призму газового питання, яким Україна нібито намагається шантажувати Європу. «Буквально вчора було оприлюднене повідомлення, яке звучить як вимога: «З фінансових причин ми змушені перервати роботи над новим саркофагом над Чорнобильським реактором, який ще виділяє смертельну радіацію»», — пише Н. Ламбардоцці. Знову видання протиставляє Росію та Америку в військовому контексті, пишучи про те, що НАТО нарощує сили на Сході, а Росія оновлює військову доктрину.

Темі міжнародних санкцій також присвячено набагато менше матеріалів, ніж в «Кор'єрре делла Сера», мабуть, це можна пояснити меншою залежністю видання від бізнес-кіл Італії. Описуючи економічні наслідки кризи для Росії, автори неодноразово підкреслюють, що Москва звинувачує західних партнерів у створенні та підтримці кризи задля реанімації НАТО. Н. Ломбардоцці намагається зрозуміти, чи справді в цьому вина зовнішніх ворогів Росії: «Гірша ситуація з нафтою. На думку віце-міністра Сергія Рябкова, це план США: дестабілізувати Росію і її владу... Питання: що це, американська змова чи природний результат анексії Криму та підтримки заколоту на Донбасі?» [16].

Одночасно відчувається занепокоєність в тому, що санкції можуть мати наслідки для італійської економіки, але й тут кореспондент П. Брера натякає на нечесну дипломатичну гру України, а також відкрито звинувачує США у ініціативі щодо санкцій: «Польща каже, що за останні 2 дні потік знизився, Словаччина стверджує те саме. «Технічні причини», говориться офіційно, але обидві країни отримують газ через Україну, яка його більше не отримує через борг» [7].

Статті італійської «Ла Републіка» були проаналізовані за допомогою кількісного контент-аналізу ключових слів. Для контент-аналізу з текстів було відібрано 13 найпопулярніших слів, які стосуються української кризи. Ці слова були об'єднані за синонімічною подібністю у групи. Таким чином, склалося 5 груп синонімів: 1) сепаратисти (філоруси, повстанці); 2) Росія; 3) повстання; 4) Україна; 5) Східна Україна.

Виділені групи були проаналізовані за кількістю повторень ключових слів. Див. рис. 1.

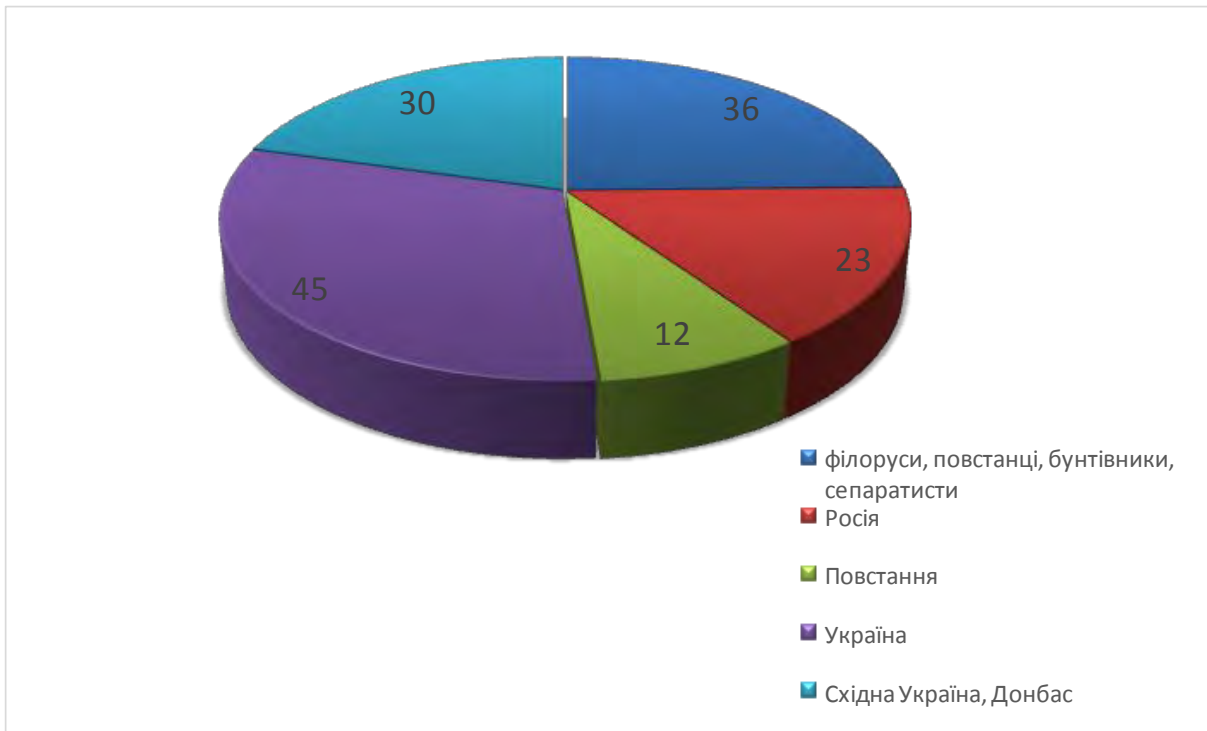

Рис. 1. Кількість повторень ключових слів у текстах статей «La Repubblica».

Отже, згідно з діаграмою, очевидним є те, що лідером стала група синонімів під назвою «Україна». На другому місці група синонімів, що стосуються сепаратистів на Сході України – «філоруси». «La Repubblica» у своїх статтях називає сепаратистів філорусами, іноді «бунтівниками», проте в жодному разі не засуджує їх дії. Сепаратистський рух називається у виданні «повстання». Група синонімів, що пов'язана з Росією, знаходиться лише на четвертому місці, тобто, вочевидь, «Републіка» в меншій мірі схильна проводити асоціації між сепаратистським рухом і Росією.

З початку сепаратистських заворушень на Донбасі «Corriere della sera» відслідковувала перебіг подій, вміщуючи свої матеріали в два основні формати – короткі інформаційні повідомлення кореспондентів зі Сходу України і розлогі аналітичні матеріали, автори яких (Серджіо Романо і Франко Вентуріні) намагалися надати певні історичні, геополітичні, економічні підґрунтя конфлікту. Червоною ниткою цих оглядів проходила теза про історичний, економічний і ментальний розкол України.

Так, у статті «Економіка України. Майбутнє розділеної країни» С. Романо, пояснюючи економічну мотивацію сепаратистів Донбасу, акцентує на структурній різниці української економіки та господарських профілів її регіонів: «Я не знаю, чи будуть у східних мешканців кращі зарплати і пенсії, але у них є причини хотіти тісних відносин з Росією. Вугільний басейн, металургія, що розвиваються з XIX століття, були основою російсько-радянської економіки. Це – промислові легені Росії між XIX – початком XX століття. Тут вироблялась більшість усієї сталі для реалізації першої п'ятирічки Сталіна наприкінці 20-х рр. Це був єдиний економічний простір: вугілля і метал на заході, газ і нафта на сході. Вони (мешканці Донбасу) бояться, що входження в західну економічну орбіту їх віддалить від традиційно знайомого ринку. Ці потреби мешканців показують, як економічно роз'єднана Україна. Історично польські та австрійські регіони спираються на Польщу, Словаччину, Австрію, Румунію. Київ і Центральна Україна сподіваються на вигоду від угоди з ЄС. Крим звик жити від російського туризму та перебування російського флоту. Росія – перший партнер

України, але ЄС – територія пріоритетного взаємообміну». Привертає увагу те, що автор не використовує географічне визначення «Західна Україна», натомість називає її «історично польськими і австрійськими регіонами» [21].

Роздуми С. Романо щодо геополітичної природи конфлікту приводять його до порівняння кризи в Україні з кризою на Кубі 1962 року і певного розуміння того, чому Путіна дратує євроінтеграційна перспектива України.

Тема «геополітичного зіткнення» отримала подальший розвиток у матеріалах Ф. Вентуріні, який, на відміну від С. Романо, дуже чітко окреслює своє неприйняття російської позиції. «Україна – це земля військових дій між Росією і НАТО, тут західні держави повинні дати зрозуміти Росії, що вони не готові миритися з російським експансіонізмом проти Києва, але також повинні створити умови для політичної угоди, яка зможе запобігти війні в Європі. Зараз завданням НАТО та його союзників є зупинити «ІГЛ», ясно, що затримка з втручанням в Сирію ускладнила допомогу Києву», - пише автор [27].

Ф. Вентуріні називає Росію головним спонсором «революції» в Східній Україні, що постачає зброю, фінансовий та людський ресурс. Як доказ приводяться дані супутників НАТО та, в цілому, позиція Альянсу, який засуджує військову агресію з боку РФ: «Путін себе почуває дійсно царем. Спочатку Крим, а зараз шле свою армію для окупації Східної України» [26].

Показовим є те що і С. Романо, і Ф. Вентуріні розглядають Україну поза контекстом її суб'єктності в конфлікті. Вона постає перед читачем аморфною і розділеною територією з різними історичними і геополітичними симпатіями або плацдармом для змагань НАТО і Росії за вплив у регіоні.

Навіть саме розмаїття історичних форм української державності є для С. Романо доказом тривалого тренду – відсутності стабільності і єдності в українських державотворчих процесах. Виходом з цього історичного піке С. Романо бачить у федералізації України: «Крим анексований Росією, і я не думаю, що хтось зможе його повернути, регіони Донбасу захоплені ополченцями «Новоросії» і відокремлені від київського контролю. Путін прозоро сказав, що Україна повинна прийняти автономію цих регіонів» [20]. С. Романо не використовує слова «війна» або «терористи», замінюючи їх більш лояльними «конфлікт» та «ополченці».

Інший ракурс подій на Донбасі можна знайти у репортажах Джузеппе Сарчіні. Він не вдається до історичних і геополітичних міркувань, натомість, перебуваючи безпосередньо у зоні зіткнення, надає майже хронікальний звіт про перебіг конфлікту.

Протягом усього періоду активних бойових дій автор веде репортажі з «гарячих точок», зокрема Донецького аеропорту і Слов'янська в період окупації. У перших репортажах чималий подив журналіста викликає місцева міліція, яка «вірна Росії».

Більшість подій, що сталися за перші місяці конфлікту, як то руйнування будівель, вибухи, випадкові жертви, гуманітарна ситуація – все це знаходить своє відображення в матеріалах Дж. Сарчіні. Особлива увага приділяється іноземним полоненим та військовим: «куля потрапила в італійського фотографа», «визволено шведського полоненого», «8 спостерігачів у руках ополчення». Найбільша увага зосереджена на Донецьку, в той час, як трагічні події в Маріуполі, Одесі, Луганську або не згадуються зовсім, або мають сенсаційний заголовок без детального аналізу та опису.

Дж. Сарчіна порівнює учасників Майдану з сепаратистами Донецька, наводячи історії з їх життя: «Вранці інженер, менеджер невеликої фірми, вдень, після приготованого мамою обіду, на барикадах з червоною хустинкою компартії. У Донецьку багато хто вважає себе міліцією, мисливцями за «провокаторами» і шпигунами. Багато сепаратистів одночасно мають професію, за яку живуть. Багато хто переконаний, що захищають тут народ, свободу, демократію. Трагедія цієї країни, що ніхто навіть не

спробував вести з ними діалог» [22]. В той же час, він негативно відгукується про лідерів сепаратистів: «Стрелков з'являється в оточенні «зелених чоловіків», представляється «військовим командувачем народного ополчення Донбасу» в захопленому Слов'янську. Він більше схожий не на військового, а на боса кримінального клану, який спеціалізується на стратах». Слов'янськ у матеріалах автора неодноразово згадується як одна з перших точок протистояння: «Українська армія повернула під свій контроль місто Слов'янськ – оплот армії повстанців. Сепаратисти були змушені тікати і звинувачують у поразці Путіна, який «не виконав своїх обіцянок». Ця подія може стати переломним моментом у війні, яка втім ще не закінчена» [25].

Окремим інформаційним блоком в матеріалах видання виступає тема виборів як в Україні, так і в самопроголошених республіках. Дж. Сарчіна намагається зробити аналіз внутрішньополітичної ситуації: «В Україні голосують, але партія розігрується також між Москвою, Вашингтоном і Берліном. Багато депутатів належать до олігархів, багатих промисловців, які володіють заводами, телебаченням, фінансовими послугами. Янукович був олігархом, Тимошенко і Порошенко теж. У цій кампанії три імені: Ігор Коломойський, йому належить ідея побудування стіни на кордоні, Дмитро Фірташ, давній соратник Януковича, і Рінат Ахметов, господар Донбасу. Троє інвестують в політику. Порошенко спробує об'єднати всіх» [24].

Італійські кореспонденти розмежовують новий парламент за двома критеріями: націоналістичний, до якого відносять перш за все чомусь партію О. Ляшка, та крило Януковича, яким вважають «Опозиційний блок». Аналізуючи розстановку сил, зазначають, що якби голосувала вся Україна, то партія Януковича («Опозиційний блок») мала би більше 30%, та наголошують, що сформований парламент не відображає інтереси всієї країни, бо близько 5 мільйонів громадян не голосували (мешканці окупованих Донецької та Луганської областей) [23].

Вибори в самопроголошених республіках висвітлюються значно менше та характеризуються як «фальшиві», «сумнівні», «проти бажання народу», але як результативні, бо їх головна мета – тримати Київ в напрузі. «Визнані Росією вибори не є демократичними, без високої явки, але під супровід радянських пісень та в похмурій атмосфері».

Важливе місце серед публікацій займає тема міжнародного врегулювання конфлікту, де головну роль грає канцлер ФРН Ангела Меркель.

Позицію Путіна називають контрпродуктивною. Натале Серена пише, що переговори з українського питання нагадують період Холодної війни.

Що стосується ситуації з Боїнгом Малайзійських авіаліній, то видання не має чіткої позиції, зазначається лише, що на переговорах сторони звинувачують одна одну, в той час, як США має данні з супутників, що підтверджують провину сепаратистів.

Кореспонденти «Кор'єре делла сера» часто акцентують увагу на економічних наслідках конфлікту для Європи, оскільки європейські санкції проти Росії вдарили й по італійській економіці. Санкції майже на 23% скоротили італійський експорт до Росії, що найбільш чутливо позначилося на молочному та сироварному секторі. В той же час журналісти зазначають, що ні падіння цін на нафту, ні обвал валюти не змусять Путіна припинити війну на Донбасі.

Матеріали «Кор'єре делла сера» аналогічно до матеріалів «Ла Репуббліка» були проаналізовані за допомогою кількісного контент-аналізу за ключовими словами. Групи слів-синонімів залишилися такими ж, як і для попередньої газети. Група синонімів «Україна» залишилася головною, проте друге місце посіла група, що стосується Російської Федерації та її дій стосовно української кризи. Отже, видання наголошує на участі Російської Федерації в озброєному конфлікті на Сході України, тому процент використання в текстах ключових слів, що стосуються Росії становить 58%. Тобто

майже половина ключових слів стосується РФ, а саме участі цієї держави в українському конфлікті.

Абсолютно однакові показники мають такі групи синонімів, як «Східна Україна» та «філоруси».

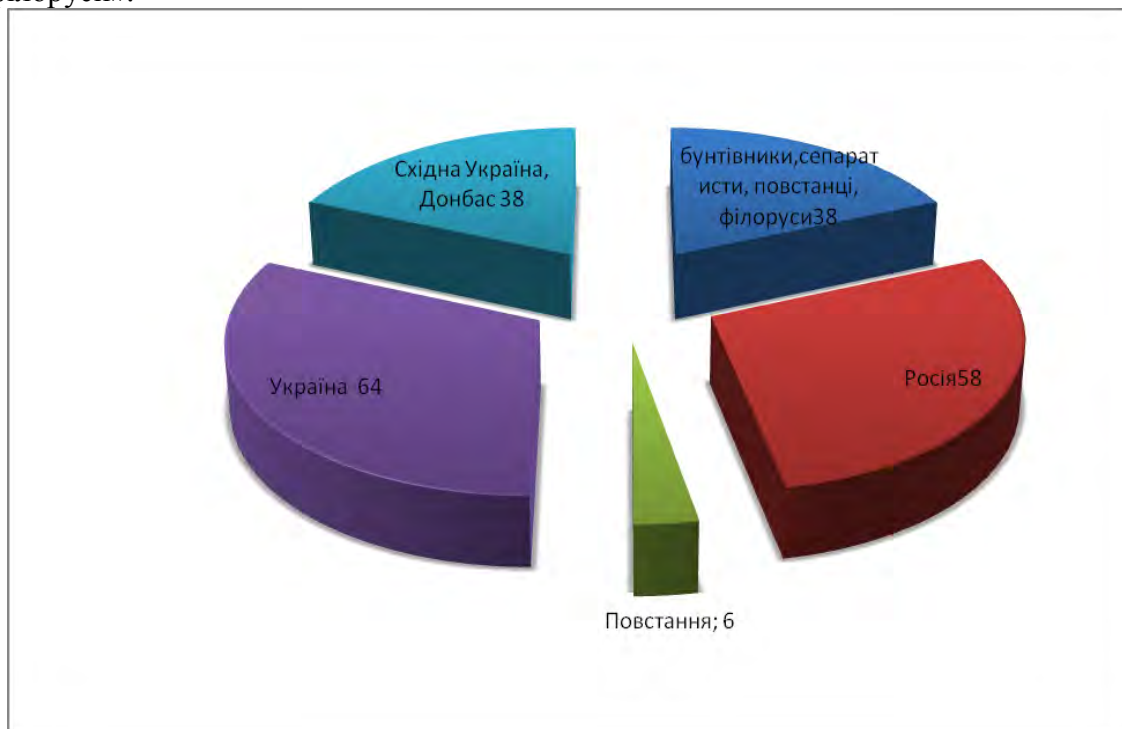

Рис. 2. Кількість повторень ключових слів у текстах статей «Кор'єре делла сера».

Висновки:

Початкові етапи конфлікту на Донбасі регулярно відстежувалися італійськими виданнями, а кількість матеріалів з української тематики збільшувалась відповідно до найбільш резонансних подій, що відбувалися в Україні;

Безпосередньо в зоні конфлікту перебували лише окремі автори матеріалів з української тематики і лише в окремі періоди. При чому для «Ла Републіка» основним джерелом матеріалів про Україну був журналіст газети в Москві;

Газета «Ла Републіка» висвітлювала конфлікт з точки зору російської сторони, часто використовуючи меседжі й кліше російської пропаганди, «гучні» заголовки, елементи сенсаційності, зміщення акцентів, а також прийом «односторонньої перспективи», надаючи лише сепаратистську точку зору;

«Кор'єре делла сера» подавала більш збалансовану інформацію. Використовуючи також часом емоційно забарвлену лексику, видання все ж публікувала аналітичні матеріали з проблеми. При чому, на наш погляд, «Кор'єре делла сера» демонструвала не стільки більшу компліментарність до української сторони конфлікту, скільки неприйняття російської позиції, адже Росія на сторінках газети прямо називалася агресором. Наголошуючи на європейському виборі українського народу, видання натомість регулярно зазначало вплив олігархічних кіл на політику в країні, а також підкреслювало роль зовнішніх сил у протистоянні на Сході України.

Список використаної літератури

1. Baer G. Tre gradi di separazione [Electronic resource] / G. Baer // PaginaUno. — 2010. — № 18 (giugno-settembre). — Mode of access: <http://www.rivistapaginauno.it/Legami-stampa-industria-finanza.php>

2. Brera P. Accordo tra Kiev e i ribelli filorusi. Tregua e scambi di prigionieri [Electronic resource] / P. Brera. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/09/06/accordo-tra-kiev-e-i-ribelli-filo-russi-tregua-e-scambio-di-prigionieri02.html?ref=search>
3. Brera P. Kiev accusa la Russia: «Nuovo blitz con i tank violati i nostri confini» [Electronic resource] / P. Brera. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/08/26/kiev-accusa-la-russia-nuovo-blitz-con-i-tank-violati-i-nostri-confini12.html?ref=search>.
4. Brera P. L'est filorusso al voto. Merkel e Hollande: «Referendum illegale» [Electronic resource] / P. Brera. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/05/11/lest-filorusso-al-voto-merkel-e-hollande-referendum-illegale16.html?ref=search>
5. Brera P. L'inchiesta sul volo Mh17. Il Boeing è stato abbattuto da una pioggia di colpi [Electronic resource] / P. Brera. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/09/10/linchiesta-sul-volo-mh17-il-boeing-e-stato-abbattuto-da-una-pioggia-di-colpi1619.html?ref=search>
6. Brera P. Ucraina nel sangue. Poroshenko minaccia: «Ogni soldato ucciso a morte dieci ribelli» [Electronic resource] / P. Brera. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/07/12/ucraina-nel-sangue-poroshenko-minaccia-ogni-soldato-ucciso-a-morte-dieci-ribelli14.html?ref=search>
7. Brera P. Via libera alle sanzioni. Patto Usa Europa. Mosca: «Reagiremo» [Electronic resource] / P. Brera. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/09/12/via-libera-alle-sanzioni-patto-usa-europa-mosca-reagiremo20.html?ref=search>.
8. Gruppo Editoriale L'Espresso [Electronic resource] . — Mode of access: <http://www.gruppoespresso.it/it/governance/consiglio-di-amministrazione.html>.
9. Lombardozi N. «Questa stretta di mano non piace ai russi» [Electronic resource] / N. Lombardozi. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/06/07/quella-stretta-di-mano-non-piace-ai-russi16.html?ref=search>.
10. Lombardozi N. «Sì a militari non russi». Così Putin lancia la sua legione straniera [Electronic resource] / N. Lombardozi. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2015/01/05/si-a-militari-non-russi-cosi-putin-lancia-la-sua-legione-straniera14.html?ref=search>.
11. Lombardozi N. Battaglia a Donetsk, colpito un asilo [Electronic resource] / N. Lombardozi. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/08/20/battaglia-a-donetsk-colpito-un-asilo1814.html?ref=search>.
12. Lombardozi N. Fuoco sui filorusi. Kiev viola la tregua e bombarda Donetsk [Electronic resource] / N. Lombardozi. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/10/03/fuoco-sui-filorussi-kiev-viola-la-tregua-e-bombarda-donetsk23.html?ref=search>.
13. Lombardozi N. L'est ribelle vota e sfida Kiev. Mogherini: «Ostacolo alla pace» [Electronic resource] / N. Lombardozi. — Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/11/03/lest-ribelle-vota-e-sfida-kiev-mogherini-ostacolo-alla-pace3916.html?ref=search>.
14. Lombardozi N. Nel covo dei nazionalisti che si preparano alle urne. «Per noi la guerra continua» [Electronic resource] / N. Lombardozi. — Mode of access : <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/10/26/nel-covo-dei-nazionalisti-che-si-preparano-alle-urne-per-noi-la-guerra-continua17.html?ref=search>.

15. Lombardozi N. Poroshenko e Jatsenjuk è sfida all'ultimo voto. Donetsk sotto le bombe [Electronic resource] / N. Lombardozi. – Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/10/28/poroshenko-e-jatsenjuk-e-sfida-allultimo-voto-donetsk-sotto-le-bombe17.html?ref=search>

16. Lombardozi N. Rublo ai minimi storici crolla la borsa di Mosca. E il Cremlino accusa: «Complotto americano» [Electronic resource] / N. Lombardozi. . – Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/12/09/rublo-ai-minimi-storici-crolla-la-borsa-di-mosca-e-il-cremlino-accusa-complotto-americano19.html?ref=search>

17. Putin: «Stop al referendum separatista» [Electronic resource. – Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/05/08/putin-stop-al-referendum-separatista16.html?ref=search>

18. RCS media group : Organi Societari [Electronic resource]. . – Mode of access: <http://www.rcsmediagroup.it/wps/portal/mg/corporategovernance/organisocietari?language=it>

19. Referendum, no dei filo-russi a Putin [Electronic resource]. . – Mode of access: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2014/05/09/referendum-no-dei-filo-russi-a-putin20.html?ref=search>

20. Romano S. I troppi stati ucraini di una lunga storia europea [Electronic resource] / S. Romano. – Mode of access: http://www.corriere.it/lettere-al-corriere/14_settembre_09/-I-TROPPI-STATI-UCRAINI-DI-UNA-LUNGA-STORIA-EUROPEA_24ab9712-37e1-11e4-876b-2f897d4bd66b.shtml

21. Romano S. Le economie dell'Ucraina. Il futuro di un Paese diviso [Electronic resource] / S. Romano. – Mode of access: http://www.corriere.it/lettere-al-corriere/14_aprile_15/LE-ECONOMIE-DELL-UCRAINA-IL-FUTURO-DI-UN-PAESE-DIVISO_1d35668e-c45f-11e3-9713-8cc973aa686e.shtml

22. Sarcina G. Est Ucraina: nuove occupazioni filorusse, disordini e spari [Electronic resource] / G.Sarcina. . – Mode of access: http://www.corriere.it/esteri/14_aprile_12/si-infiamma-confine-est-dell-ucraina-disordini-spari-1315b168-c270-11e3-824b-3cba74d163d1.shtml.

23. Sarcina G. Kiev, nazionalisti e compromesso difficile con Putin [Electronic resource] / G. Sarcina. . – Mode of access: <http://www.tracce.it/detail.asp?c=1&p=1&id=44112>.

24. Sarcina G. Oligarchi, falchi, eroi di Guerre stellari: L'ucraina «divisa» vota [Electronic resource] / G. Sarcina. – Mode of access: http://www.corriere.it/esteri/14_ottobre_26/oligarchi-falchi-eroi-guerre-stellari-l-ucraina-divisa-vota-87a5c3f0-5ce5-11e4-abb7-a57e9a83d7e3_preview.shtml?reason=unauthenticated&cat=1&cid=MnQvaH7N&pids=FR&origin=http%3A%2F%2Fwww.corriere.it%2Festeri%2F14_ottobre_26%2Foligarchi-falchi-eroi-guerre-stellari-l-ucraina-divisa-vota-87a5c3f0-5ce5-11e4-abb7-a57e9a83d7e3.shtml.

25. Sarcina G. Ucraina. Gli osservatori Osce rapiti. «Siamo ospiti, non prigionieri» [Electronic resource] / G. Sarcina. – Mode of access: http://www.corriere.it/esteri/14_aprile_27/ocse-missione-liberare-otto-osservatori-rapiti-filorussi-49230b04-cdef-11e3-b063-6dd286e8e91c.shtml.

26. Venturini F. Non costruite altro muro [Electronic resource] / F. Venturini. – Mode of access: http://www.corriere.it/editoriali/14_settembre_04/non-costruite-altro-muro-a9311f0c-33f4-11e4-a3ec-50d128513f28.shtml.

27. Venturini F. Un inedito doppio fronte [Electronic resource] / F. Venturini. – Mode of access: http://www.corriere.it/esteri/14_settembre_06/inedito-doppio-fronte-aa533a36-3585-11e4-bdcf-fc2cde10119c.shtml.

Стаття надійшла до редакції 28.05.2016 р.

S. Pakhomenko, H. Rudnitska

CONFLICT IN THE DONBASS IN THE MIRROR OF ITALIAN MEDIA

The article clarifies the features of the coverage of initial stages of the conflict in the Donbass on the pages of the most influential Italian socio-political newspapers "La Repubblica" and "Corriere della sera". Online versions of the newspapers were taken into account.

The most popular topics were grouped in several subject blocks: 1) causes, nature, course of the conflict, especially the most resonance events – May tragedies in Odessa and Mariupol, shooting down Malaysian Airlines Boeing, defense of Donetsk airport ecc.; 2) elections in Ukraine and separatist republics; 3) issues of sanctions applied to Russia; 4) attempts of the international resolution of the conflict.

The initial stages of the conflict in the Donbass were regularly monitored by Italian newspapers and the number of articles on Ukrainian subjects increased with the most significant events taking place in Ukraine. Only several journalists of the newspapers taken under our consideration were present in the conflict zone in certain periods. For "La Repubblica" the primary source of information about Ukraine was their journalist in Moscow.

Centre-left newspaper "La Repubblica" interpreted the conflict from the Russian stand point, often using the messages and the clichés of Russian propaganda, "loud" headlines, elements of the sensations, shift of the accents, and the method of "one-sided perspective", providing only a separatist point of view. "Corriere della sera" gave more balanced information, sometimes using emotive language. But the newspaper published the analytical materials about the problem.

Moreover, according to our point of view, "Corriere della Sera" demonstrated not only greater complementarity to Ukrainian part of the conflict as more rejection of Russia's position, because in the newspaper Russia was directly called an aggressor. Focusing on the European choice of Ukrainian people, the newspaper noted the influence of the oligarchic circles on politics in the country and emphasized the role of external forces in the confrontation in Eastern Ukraine.

Key words: *media, Italy, Donbass, conflict, newspapers, La Repubblica, Corriere della Sera*

УДК 321.74(477)

Н.П. Пашина

ДЕМОКРАТИЧНА КОНСОЛІДАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА: СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА

На основі концептуального аналізу демократичної консолідації суспільства, представленому в роботах Ф. Шміттєра, А. Пшеворського, А. Шедлера, Х. Лінца, А. Степана, Г. О'Доннела, Д. Растоу, С. Валензуєла, Л. Даймонда, Р. Даля, С. Хантінгтона, Дж. Прідхема та ін., сформульовані універсальні виміри консолідованої демократії, які включають в себе конституційний порядок, політичний порядок, визнання більшістю громадян демократичних інститутів та процедур, ціннісно-культурне єднання соціуму навкруги демократичних принципів.

Ключові слова: *демократичний режим, демократична консолідація суспільства, демократичні процедури і інститути, «якість демократії», демократичні цінності.*

Аналіз історичного розвитку людства доводить, що різні політичні режими пропонували та реалізовували власні зразки консолідації – від тотального контролю та